

ODG/OLJP ZA RAVNATELJE

Osviještenost

Kultura suradničkog učenja podupire kulturu demokratije

Priprema

Ususret izazovima

Akcija

Vaša škola je zajednica koja uči

UČENJE

Učenje

Škole rade više od prenošenja znanja i vještina učenicima. Škola je također prva ustanova u koju učenici ulaze u ranoj dobi. To je također zajednica koja socijalizira učenike, snažno utječući na njihove stavove i vrijednosti - također i na zaposlenike. U školi učenici provode većinu vremena u nastavi sa svojim učiteljima i vršnjacima. Dakle, ako Vi kao ravnatelj želite da Vaša škola postane demokratska, bitno je da nastojite uključiti ono što se odvija u razredu, učenike i učitelje/nastavnike.

Kao ravnatelj trebali biste se držati izvan posla nastavnika u učionici, a u nekim zemljama nije dopušteno ni intervenirati. Nadajmo se da su Vaši učitelji prošli edukacije za poticanje svojih učenika na sudjelovanje u donošenju odluka i da što bolje preuzimaju odgovornost za razvoj razredne zajednice. S gledišta učitelja važno je znati jesu li u takvim naporima prepušteni sami sebi ili da njihov ravnatelj/ravnateljica ne samo snažno odobrava demokratski pristup, već da ih je voljan/voljna podržati u okviru svojih ovlasti. Učenje o demokraciji u školi zahtijeva cjelovitost školskog pristupa što znači više od dodatne inicijative u nekim, ili čak svim razredima. Učitelji/nastavnici trebaju prilike za razmjenu i iznošenje svojih iskustava te primanje novih informacija i ideja. Drugim riječima, demokratska je školska zajednica ona koja uči. Ovaj priručnik daje načela, ideje i alate kako možete pokrenuti, koordinirati, pridonijeti i podržati Vašu školu na njenom putu prema demokraciji.

Učenje

Bavljenje učenjem dio je Vašeg posla. Je li i poučavanje dio toga?

Mnogi ljudi često pokucaju na vrata Vašeg ureda, trebaju upute, savjete i odgovore. Ako postoji problem, često ćete ga riješiti. Odgovorni ste za organizaciju škole. Želite imati dobre rezultate. Vi upravljate školom, tako da sve što radite ima ogroman utjecaj na poučavanje i učenje.

Uvijek su u tijeku neke skrivene ili vidljive rasprave koje se tiču nastave u školi. Na primjer, je li nastava događaj koji se isključivo veže za učitelje i učenike? Postoje li neke zajedničke poveznice između različitih predmeta, posebno onih prirodoslovnih, onih koji su vrijednosno orijentirani ili onih koji se bave tjelesnim odgojem? Postoji li veza između rada koji se događa u učionici, laboratoriju ili na školskom dvorištu? Treba li se ravnatelj škole radije baviti svojim administrativnim radom i prepustiti nastavu stručnjacima?

Bez obzira na činjenicu da gotovo u cijelom svijetu školski zakoni i propisi zahtijevaju ostvarivanje životnih demokratskih ciljeva u nastavi, unatoč evoluciji pedagogije i didaktike koja opisuje put od autoritarnog učenja do suradničkog učenja, u današnjim se školama mogu pronaći sve vrste nastavnih praksi, od toga da je poučavanje prijenos znanja do prihvaćanja da je to višeslojni proces.

Međutim, ako se želi poučavati i učiti o demokraciji, treba osigurati ne samo spoznaju, već praktično i iskustveno učenje. Stoga je nastavno vrijeme, koje obuhvaća većinu vremena provedenog u školi, važan čimbenik dok je uloga ravnatelja ključna u tom procesu.

Učenje

Što, zašto, zbog čega i kako učimo utjecati na to kako građani vide sebe u društvu

Škola je mjesto gdje se učenici pripremaju za svoje uloge građana i donositelja odluka u životu odraslih. Štoviše, škola je više od mjesta na kojem se učenici pripremaju za život - škola JEST život. Kao što učitelji/nastavnici i učenici priznaju tu činjenicu, ravnatelj mora prihvatiti izazov da vodi na tom putu. Pitanje što, zašto, zbog čega i kako učimo ne treba uzimati olako. Ključno pitanje koje si stručnjaci i praktičari trebaju postaviti je kako će svojim djelovanjem i poučavanjem najbolje služiti svojim učenicima. Pristup usmjeren na učenika je to što Vas vodi: ravnatelje škola, a naročito učitelje koji su si postavili za cilj da svi učenici trebaju postići najbolje moguće rezultate. Što to znači??

Kutija umotana kao dar

Na početku školske godine svaki učitelj u ruci drži kutiju zamotanu kao dar. Njezin sadržaj može biti kurikulum ili udžbenik koji će biti predan, darovan ili poučavan i naučen na određenoj razini. U manjoj mjeri kutija dar sadrži dijelove znanosti. Ministarstvo obrazovanja, ili lokalne vlasti sastavile su osnovni sadržaj. Na učitelju je da odluči kako će ju predstaviti učenicima tijekom nastavnog procesa njenoga raspakiravanja. Iako sadržaj može biti isti, učitelji mogu pronaći mnogo načina kako ih složiti u kutiju darova. Oni također mogu prilagođavati i preuređivati sadržaj, umotati, ukrasiti i pronaći način kako ju predstaviti učenicima te dobiti prijedloge za načine njene upotrebe. Čak i ako se taj postupak koji se odnosi na proces poučavanja i učenja ponavlja iz godine u godinu, postoji toliko različitih načina za svaki korak, da se interakcija između učenika i nastavnika svaki put može odvijati drugačije.

Što kutiju čini darom?

Zamotana je kutija sama po sebi zanimljiva, a još više ako se njezin omot sviđa primatelju. Prilikom odabira dara možete imati na umu vlastite interese ili primateljeve interese. Ovisno o davateljevom odabiru, kutija umotana kao dar može se pokazati kao radost ili katastrofa. Učitelji imaju na raspolaganju sva sredstva da se osigura da dar bude radost. Oni vladaju znanstvenom disciplinom, a zahvaljujući iskustvu znaju o potrebama i interesima učenika. Znatiželja je prirodna karakteristika čovječanstva. Znatiželji dugujemo evoluciju civilizacije. Ukoliko učitelji/nastavnici uspiju predstaviti sadržaje svojeg predmeta kao objekt koji treba biti otkriven ili razvijen kao dar, te ako uspiju pobuditi znatiželju u vezi s tim, pomoći će svojim učenicima da prošire svoj interes izvan okvira njihova vidokruga, čime proširuju domet njihove osobne životne sfere.

Kakav si ti otvaratelj darova?

Bez obzira na to je li dar otpakiran sam ili zajedno s drugima, postoji nekoliko načina korištenja potpuno novog predmeta. Nekima je potreban priručnik prije nego što ga dodirnu, dok su drugi spremni prihvatiti gledišta i prijedloge svakoga tko se zatekne u prisutnosti. Trećoj skupini, kojoj nije potrebno ništa od gore navedenog, treba vremena da sami pogledaju, dotaknu i eksperimentiraju. U svim situacijama cijeli ovaj događaj uključuje najmanje dvije osobe, davatelja i primatelja, ali ima utjecaj na veći broj ljudi u okolini. U stvari, to je nešto poput leptira koji leprša krilima negdje na jugu, dok istodobno tornado bijesni na sjeveru. To je društvena stvar. Za dobro korištenje paketa potrebne su kompetencije koje uključuju određeno znanje o sadržaju, razumijevanje njegovih postavki, ali i metode i vještine za njegovo predstavljanje i raspravu, kao i odnos odgovornosti za raspakiranje, posjedovanje i korištenje sadržaja.

Čudesno je da sadržaji mogu biti različiti, ali postupak rukovanja je u osnovi sličan. Još je čudnije to da je ovaj proces presudan za razvoj samopoštovanja i uloge učenika kao građanina u društvu. Čudesno je i to da je ravnatelj škole taj koji će voditi cijelu ovu proslavu jer se tiče profesije svih učitelja, bez obzira na njihov specifičan profil.

Učenje

Poučavanje demokracije i ljudskih prava kao cjeloviti školski pristup

Položaj ravnatelja može se značajno razlikovati od zemlje do zemlje, ali načini na koje ljudi najbolje uče ostaju isti. Suradnja i suradničko učenje, tj. učitelji koji uče od učitelja, ne samo da poboljšavaju kvalitetu poučavanja i učenja u Vašoj školi, već i resurse za razvoj Vaše škole. Taj postupak ovisi o Vašoj odluci da ga pokrenete zajedno sa svojim učiteljima i da ga organizirate i podržite.

Demokratske zajednice ovise o obrazovanim građanima

Naše sve složenije i dinamičnije društvo zahtijeva ODG/OLJP kao zajedničku osnovu svake nastavne aktivnosti u školi, kako u razredu, tako i izvan njega. Razina obrazovanja koju danas trebaju učenici daleko je viša od puke sposobnosti čitanja, računanja i pisanja. Umjesto toga, obrazovanje koje danas trebaju učenici uključuje

- bolje razumijevanje svijeta
- logičko, kritičko i kreativno razmišljanje
- sposobnost povezivanja apstraktnog s konkretnim
- sposobnost razumijevanja apstraktnih pojmova i simbola
- sposobnost tumačenja činjenica i zaključaka istraživanja
- sposobnost samostalnog i suradničkog učenja
- ukratko, od učenika se traži funkcionalna pismenost.

Demokratske zajednice ovise o obrazovanim i kompetentnim građanima. Obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava (ODG/OLJP) bavi se svim gore spomenutim kompetencijama i obogaćuje ih vrijednostima i stavovima koji sadrže kulturu demokracije. Pogledajte Kompetencije za demokratsku kulturu [Competences For Democratic Culture](#).

ODG/OLJP kroz cjeloviti školski pristup

Pismenost proširuje i prelazi granice između specijaliziranih područja znanosti i znanja. Štoviše, time se stvara zajednička osnova koja omogućava dublje razumijevanje opsega i ciljeva svakog akademskog predmeta. Na taj način učenici se bolje pripremaju za izazove današnjeg i budućeg vremena. ODG/OLJP reagira na neka hitna kontroverzna pitanja naših društava i pruža koncept pismenosti koji se razvija kroz međupredmetni i cjeloviti školski pristup. Poučavanje i učenje ne treba obnavljati ili restrukturirati na razini školskih predmeta. Umjesto toga, trebalo bi ih integrirati u širu perspektivu i povezivati ih kao dio cjeline. Svaki se predmet fokusira na specifične sadržaje u kurikulumu te na određene metode i načine poučavanja koje ti sadržaji i teme zahtijevaju. Iz perspektive cjelovitog školskog pristupa školski predmeti mogu se zamišljati kao skladno pjevanje u zboru. Svaki se glas jasno čuje, ali zbor u cjelini pjeva isto djelo, što znači da i škola kao cjelina ima iste obrazovne ciljeve.

Zajedničko polazište

Cjelovit školski pristup potiče učitelje/nastavnike da rade kao jedna složna skupina dok poučavaju, bez obzira koliko su različiti njihovi predmeti, da dijele specifične ciljeve, potrebe i izazove. Svi učitelji služe učenicima istih dobnih skupina i suočavaju se s istim razlikama među njima, na primjer, u pogledu njihove sposobnosti učenja. Štoviše, stjecanje kulture demokracije zadatak je i za cijelu školu.

Iz toga slijedi da je školama za obrazovanje za demokraciju i ljudska prava potreban međupredmetni nastavni pristup da bi bile u stanju svojim učenicima prenositi znanje i razumijevanje demokracije i ljudskih prava, omogućiti im da to prakticiraju i stječu vještine te razvijaju stavove i vrijednosti koje građani trebaju da bi sudjelovali i podržavali demokraciju. Taj kohezivni, kolektivni i suradnički način poučavanja uključuje i nenastavne zaposlenike škole, roditelje kao i lokalnu zajednicu. Nadalje, ovaj pristup obogaćuje i jača poučavanje i učenje kao temeljno načelo života škole, u razredu, u školskom dvorištu i blagovaonici, pa čak i izvan prostorija škole. Ne postoji znanost ili predmet koji se može isključiti iz služenja toj obrazovnoj potrebi..

Učenje

Škola kao zajednica koja uči

Odgojno-obrazovni sustavi u stalnom su procesu razvoja i raspravljanja. Nemoguće je da ravnatelj zna za svakog učitelja u školi koje relevantne informacije ima za razmjenu. Jesu li ta pitanja u obrazovanju važna za našu školu? Kako možemo saznati? Možemo li bolje iskoristiti vrijeme prije i poslije nastave?

Održivi sustav

U svakoj školskoj zajednici učitelji su sve stariji. Učenici su uvijek iste dobi, većina roditelja također pripada istoj dobnoj skupini, s manjim iznimkama. Stoga je u redovima učiteljske profesije u školi potrebno nadopunjavanje i podmlađivanje da bi se suprotstavilo trendu, kako se ne bi povećao jaz među generacijama. Škola je mjesto inovacija, ali mnogi učitelji doživljavaju razočaranje promjenama koje nastaju i prolaze. Ono što je potrebno jest održiv sustav koji svaki dan čini ugodnijim, tako što se obavlja posao koji nudi ispunjenje i radost, kao i zaštitne mjere. Demokracija je ozbiljno pitanje koje ne može opstati bez takvog održivog sustava.

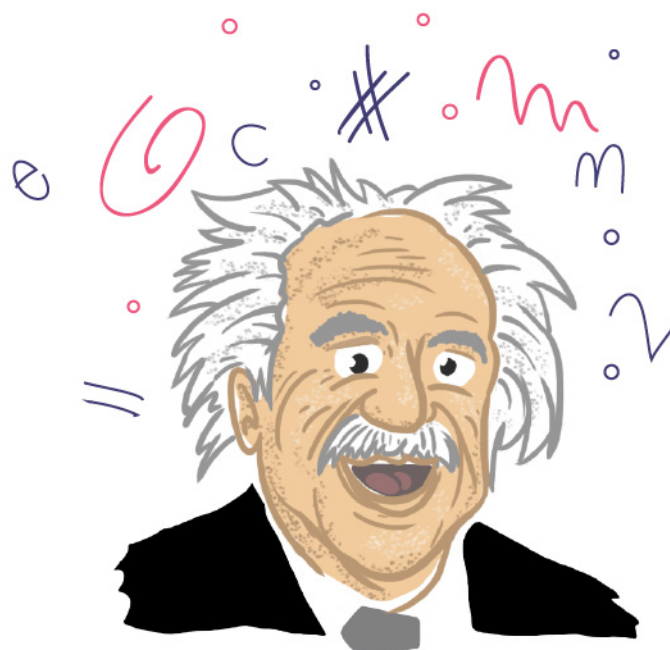
Nastavnici moraju shvatiti da je škola zajednica koja uči i zajednica u kojoj se učenje prakticira. Zajednica koja uči svjesna je da suradnja ne samo što poboljšava uspješnost, već također pomaže članovima zajednice da razviju samospoznaju i samopoštovanje. Radi se o stvaranju dinamičnog, kompetentnog djelovanja i prakse.

Dva osnovna elementa

Što se tiče nastave, zajednica koja uči ovisi o dva osnovna elementa: povezivanje nastave s učenjem i stvaranje kulture suradnje u tu svrhu.

Povezivanje poučavanja i učenja

Uzmimo jedan čest primjer: učitelj poučava lekciju najbolje što može. Neki od učenika svladali su ono što se poučavalo, neki imaju pitanja, a drugima je potrebna veća pomoć i pažnja. Ovdje se javljaju dvije različite potrebe: nastavnik mora slijediti zahtjeve kurikulumu i prijeći na sljedeću lekciju, dok je nekim učenicima potrebno više vremena za razumijevanje lekcije koja je upravo poučavana. Nema dovoljno vremena za obje stvari. Zajednica koja uči stvara širi spektar mogućnosti za osiguravanje pristupa u kojem je svim učiteljima stalo do individualnih potreba svakog učenika.

Budući da postoji pravo na obrazovanje, škola je dužna pružiti jednake mogućnosti učenja, a nastava treba biti tako osmišljena da osigura svim učenicima postizanje postavljenih ciljeva učenja. Dakle, nije dovoljno da se učenici poučavaju, već se mora osigurati da uče. Koliko god to jednostavno zvučalo, to je težak pomak od tradicionalnih nastavnih navika. To znači da mora postojati istraživanje koje osigurava jednake mogućnosti učenja, bez obzira koliko različite mogu biti karakteristike nastavnika ili učenika. Ishodi ovog istraživanja moraju se proučavati kako bi se dobili prikladni pokazatelji koji će opisati potrebne korake i njihovu procjenu.

Oblikovanje kulture suradnje

Da bi učitelji mogli raditi kao zajednica koja uči, mora ih povezati kultura suradnje. Ako je postignuće svakog pojedinog učenika zajednički cilj, onda svaki učitelj može doprinijeti njemu iz različite perspektive, kroz različite predmete koje poučavaju ili različite nastavne metode i strategije koje učitelji koriste. To znači da suradnja nastavnika ne može biti ograničena tradicionalnim pitanjima o školskom programu, aktivnostima ili disciplini, već se mora usredotočiti na brigu o potrebama svakog pojedinog učenika. To zahtijeva zajednički rad, raspravu i analizu nastavnih praksi i zajedničke odluke kako bi se postigla poboljšanja u profesionalnim, znanstvenim, pedagoškim ili didaktičkim pitanjima. Ovakva vrsta suradnje zahtijeva i potiče razvoj vještina suradnje koje građanima također trebaju u demokratskom sudjelovanju, npr. „identificiranje i postavljanje ciljeva skupine“ i „dijeljenje relevantnih i korisnih znanja, iskustava ili stručnosti s grupom i uvjeravanje ostalih članova grupe u to“. Vidi Kompetencije za demokratsku kulturu, na str. 49 [Competences For Democratic Culture](#).

Učenje

Kultura učenja

Kao ravnatelj ne možete svojoj školi nametnuti kulturu učenja, ali je presudan Vaš primjer koji pružate drugima i Vaše opredjeljenje. Dakle, Vaš izbor je jedna od najvažnijih odluka koju kao ravnatelj trebate donijeti: Kakvu kulturu učenja želite da prihvati Vaša škola? Jesu li Vaši učitelji/nastavnici svjesni da učenici trebaju biti uključeni u njihov proces učenja i da ih suradničke metode učenja i poučavanja potiču na kritički pristup te pojačavaju interes za sve moguće dimenzije teme, za uključivanje u razgovor, promišljanje, za argumentirano iskazivanje neslaganja temeljenog na uočenim činjenicama, vodi ih oblikovanju vlastitog mišljenja, umijeću zagovaranja, pregovaranja, razvoju vlastitog promišljanja i osobnom razvoju. Takva kultura učenja nije luksuz i ne može se svesti na dobro poučavanje ni obrazovanje za demokraciju i ljudska prava.

Štoviše, takva kultura učenja ne služi samo Vašim učenicima, već ima i mnogo toga zajedničkog s kulturom demokracije. Školu možemo zamisliti kao mikro zajednicu koja mladim ljudima nudi mogućnosti da preuzmu odgovornost za pitanja u školskom životu i u radu s njima iskuse procese donošenja odluka. Demokratske zajednice, kako na mikro razini tako i na makro razini, su zajednice koje uče jer nijedan dionik ne može sam definirati opće dobro. Većina ih odlučuje, ali njihove odluke možda neće uspjeti riješiti problem ili će se možda ispostaviti da nisu fer. Zajednica koja uči može izvući zaključke iz takvih odluka i ispraviti ih.

Kako učenje i poučavanje može poticati i omogućiti učenicima aktivno sudjelovanje u njihovim društvima?

Znanstvene metode

Promišljanje i obrazlaganje nemogući su ako učenici nisu zainteresirani. Općeprihvaćeno načelo didaktike je da je motivacija bit učenja. Učenici moraju moći povezati problemsko pitanje sa svojim postojećim znanjem. Problem koji razmatraju treba biti povezan s njihovim interesima. U procesu učenja treba obuhvatiti obje strane učenja: znanje i interese. U istraživanju svijeta razvila se „znanstvena metoda“. To je postupak koji korak po korak uključuje promatranje, pitanje, hipotezu, eksperiment, analizu, zaključak i ponovni početak. Obrazloženje i opravdanje poučavanja zahtijevaju da nastavnici uzimaju u obzir karakteristike, interese i potrebe svojih učenika prilikom planiranja ili izvođenja nastave. Omogućavanje učenicima da ovladaju procesom znanstvenog istraživanja pruža dobar mogući odgovor na glavna pitanja zašto učiti i poučavati.

Pristupite pažljivo

Ključni element demokratskog građanstva je ono što nazivamo „kritičkim pristupom“. To je postupak koji slijedi korake znanstvene metode, zahtijeva da građanin bude zainteresiran za opće dobro i upozna se s načinom prikupljanja informacija o različitim aspektima prije nego što oblikuje mišljenje o nekom pitanju. Učenici se mogu obučiti u kritičkom razmišljanju i prosuđivanju u školi, što od učitelja i ostalih djelatnika zahtijeva cjelovit školski pristup. Učenicima je potrebno obilje zadataka i mogućnosti učenja iz različitih predmeta u kurikulumu škole. Dobro poučavanje snažno se preklapa s ODG/OLJP. Model kompetencija Vijeća Europe za demokratsku kulturu uključuje vještine koje se također oslanjaju na znanstvene metode, „autonomno učenje“ i „analitičko i kritičko mišljenje“. Više: Kompetencije za demokratsku kulturu, str. 49 [Competences For Democratic Culture](#).

Okruže za učenje

U školi su razredi male zajednice u kojima se mladi građani mogu osnažiti i potaknuti na aktivnu ulogu. Poučavanje može mladima pružiti osnovne vještine koje su im potrebne za razvijanje kompetencija u znanstvenom istraživanju, kritičkom razmišljanju, sudjelovanju i odlučivanju. Učenici koji su obogatili svoje iskustvo u takvim načinima učenja dobro su pripremljeni da postanu aktivni i participativni demokratski građani.

Niste sami

Možda Vam se ovo gledište o ulozi ravnatelja u razvoju kulture učenja u školi čini nepoznato, a zadaci koji se od Vas očekuju prilično zastrašujući. Potpuno smo svjesni raspona dužnosti i odgovornosti u Vašim rukama i koliko vremena traže Vaše obveze upravljanja. Međutim, možemo Vas uvjeriti da niste sami. Vijeće Europe ima dugu povijest promicanja i razvoja obrazovanja za demokratsko građanstvo i ljudska prava (ODG/OLJP), u tijeku procesa u koji su uključeni ravnatelji škola diljem Europe. Ako želite saznati više o povijesti ODG/OLJP, posjetite mrežnu stranicu <https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-1/part-1/unit-4/>.

Učenje

Vrijednosno utemeljena školska zajednica potiče učeničku samodisciplinu

Hodate hodnikom u školi. Buka iz učionice govori Vam da je nastava izvan kontrole, a učitelj se nije u stanju nositi sa situacijom. Tijekom ili ubrzo nakon nastave učitelj kuca na Vaša vrata i moli Vas da intervenirate. Učenici koje je učitelj odredio kao problematične izjasnit će se nevinim, dovodeći Vas u neugodan položaj „suca s visoka”. U takvim incidentima nastavnik će izgubiti poštovanje od učenika.

Ovaj scenarij ukazuje na slabost autoritarnog stila upravljanja školom. Učenici moraju biti prisiljeni da poštuju postavljena pravila, a ako to ne čine, od učitelja/nastavnika se očekuje da osigura njihovo provođenje. Zbog toga se učitelji/nastavnici osjećaju nelagodno, suočavajući se s brojnim osobama koje remete i maltretiraju okolinu. Stalna kontrola, pohvale i kažnjavanja sredstva su za učitelje/nastavnike kako bi provodili red i disciplinu.

Disciplina učenika doista je nužna za kvalitetnu suradnju u školi. Štoviše, škola je prva ustanova kroz koju djeca i mladi ulaze u život, a ovdje učenici moraju naučiti poštovati zakon, ne zato što su na to prisiljeni, već zato što bi trebali razumjeti i cijeniti nužnost vladavine prava. Međutim, sustav trajnog nadzora i sankcija nije ni izvediv niti poželjan jer takva škola uči učenike poslušnosti, ostavljajući ih nesposobnima da preuzmu odgovornost za školsku zajednicu.

Ako pitate učenike što očekuju od škole, njihovi odgovori pokazuju da oni često očekuju više nego što škola može pružiti. Žele dobro provoditi svoje vrijeme i žele da njihova škola pravilno funkcionira, iako njihovo ponašanje ponekad može biti ometajuće. Stoga je potrebno uvjeriti učenike da nijedna zajednica ne može funkcionirati bez pravila i da se to odnosi i na demokratske zajednice. Pogledajte „Preispitivanje discipline i reda s demokratskog stajališta” <https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-1/part-2/unit-1/chapter-2/lesson-5/>.

Ako učenici dijele vrijednosti koje promiču školska pravila, bit će ih voljni prihvatiti i cijeniti. U kompetencijama za demokratsku kulturu koje je objavilo Vijeće Europe, ove vrijednosti uključuju „podršku za vladavinu prava i jednak i nepristrasan odnos prema svim građanima pred zakonom kao sredstvo osiguranja pravde” (više: Kompetencije za demokratsku kulturu, str. 38, br. 7 - [Competences For Democratic Culture](#)).

O pravilima koja se temelje na vrijednostima potrebno je razgovarati i komunicirati u razredu, pri čemu ODG/OLJP igra važnu ulogu. Odrastanje u demokraciji, II. knjiga u serijalu priručnika za učitelje za ODG/OLJP, opisuje male projekte u kojima učenici procjenjuju školska pravila koja postoje u njihovoj školi, identificiraju temeljne vrijednosti i načela na kojima se temelje, raspravljaju o prijedlozima za reviziju i poboljšanje pravila. Naslovna slika ove knjige prikazuje učenike kako se potpisuju na školska pravila koja su usvojila većinom glasova te ističe potencijal učenja kroz ovaj projekt koji omogućava učenicima da sudjeluju u odlučivanju u školi. Tema je smisljena i stvarni je dio života u školi. Odgoj za demokratsko građanstvo i vrijednosti demokratske kulture moguć je sa svim dobnim skupinama. Knjiga Odrastanje u demokraciji obraća se učiteljima osnovne škole, tako da se projekt za sudjelovanje u odlučivanju u školi može prilagoditi starijim učenicima. Pogledajte <https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-2/unit-5/>.

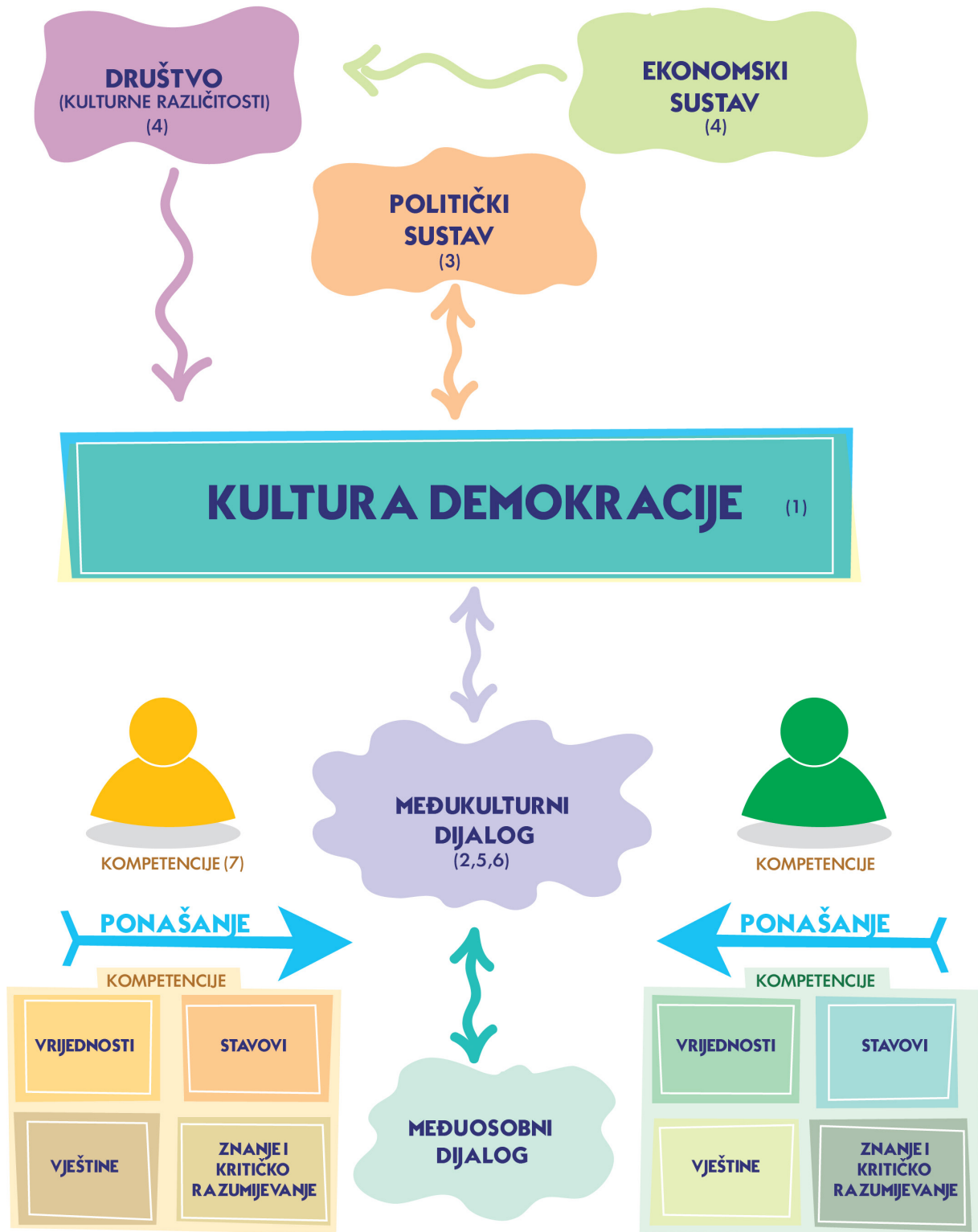
Učenici su svjesni da njihovo ponašanje treba nadzirati i ako netko prekrši pravilo, ono će se zaštititi i provoditi. To ostaje odgovornost ravnatelja i osoblja, u skladu sa školskim propisima. Oni učenici koji su razvili stav građanske svijesti, „osjećaj odgovornosti prema drugim ljudima unutar zajednice i prihvaćanje toga da je netko odgovoran prema sebi i drugima za svoje odluke i postupke” (više: Kompetencije za demokratsku kulturu, str. 41 - [Competences For Democratic Culture](#) , *stvorit će manje disciplinskih problema, ukoliko su razvili samodisciplinu i mogu preuzeti odgovornost za svoje ponašanje.*

Učenje

Dijagram kompetencija za demokratsku kulturu

 Izvor: Vidi Kompetencije za demokratsku kulturu [Competences for democratic culture](#)

Slike br. 1 - 7 odnose se na napomene

Dijagram kompetencija za demokratsku kulturu: bilješke

Brojevi stranica odnose se na Kompetencije za demokratsku kulturu [Competences for democratic culture](#)

Ovaj je dijagram pokušaj vizualiziranja konceptualnog modela kompetencija koje građani trebaju posjedovati i sudjelovati u kulturi demokracije (vidi str. 9). Model je dizajniran da na pojednostavljeni način podsjeća na stvarnost, usredotočujući se na neke ključne aspekte i izostavljajući mnoge druge. Na primjer, mapa puta model je mreže putova na određenom području, što je korisno jer je pregledno. Isto tako, model kompetencija za demokratsku kulturu djeluje poput mape puta. Pokazuje kako je naše ponašanje kao pojedinaca povezano s demokratskom kulturom u cjelini i kako škole mogu igrati svoju ulogu u obrazovanju svojih učenika za demokratsko građanstvo.

Dijagram i sljedeće napomene imaju za cilj pomoći čitateljima prilikom korištenja priručnika Kompetencije za demokratsku kulturu, ali ga ne zamjenjuju. Namijenjeni su usavršavanju nastavnika i ravnatelja ili kao informacija za roditelje i vanjske dionike.

1. Institucionalni okvir demokracije (politički sustav) ne može funkcionirati ili opstati ako ga ne podrži kultura demokracije koju dijele svi građani. U takvoj kulturi demokracije građani su opredijeljeni za poštivanje vladavine zakona i ljudskih prava i za rješavanje problema od općeg interesa u javnosti. Uvjereni su da se sukobi trebaju riješiti mirnim putem te priznaju i poštuju različitost u društvu. Građani su voljni izraziti vlastito mišljenje, kao i slušati mišljenja drugih. Posvećeni su procesu odlučivanja utemeljenom na većini glasova, kao i zaštiti manjina i njihovih prava. Oni su spremni uključiti se u dijalog među različitim kulturnim podjelama (vidi str. 15). Institucijske strukture demokracije i kulture demokracije „su duboko međusobno ovisne” (str. 15), što znači da nijedno područje nije samoodrživo ako ga drugo ne podržava. Snaga kulture demokracije ne ovisi samo o kompetentnim građanima, već i o tome u kojoj se mjeri spomenuti ključni elementi međusobno prihvaćaju, umjesto da se nadmeću ili osporavaju (vidi bilješku 6).
2. Kada građani sudjeluju u raspravama prilikom odlučivanja, susreću se s drugima čija je kulturno polazište drugačije. Međukulturalni dijalog među građanima stoga je znak kulturno raznolikih demokratskih društava. Građani koji su voljni voditi dijalog kroz kulturne podjele tretiraju jedni druge kao demokratski jednake. Međukulturalni dijalog treba biti ugrađen u kulturu demokracije, i obratno, demokratska kultura ne može napredovati bez međukulturalnog dijaloga. Demokratska kultura i međukulturalni dijalog su „inherentno međusobno ovisni” (str. 15), povezujući makrorazinu društva s mikrorazinom interakcije pojedinaca. Ova ideja sažeta je u logotipu ove mrežne stranice, Živjeti demokraciju.
3. Kompetentni građani nužni su preduvjet demokratske kulture i međukulturalnog dijaloga, ali same kompetencije nisu dovoljne. Učinak političkih institucija na makro razini je presudan: „... ovisno o njihovoj konfiguraciji, institucijska događanja mogu omogućiti, kanalizirati, ograničiti ili suzbiti načine na koje građani izvršavaju svoje demokratske i međukulturalne kompetencije.” (Str. 17) Primjerice, građani koji su sposobni i spremni sudjelovati u donošenju odluka trebaju pristup necenzuriranim medijskim informacijama, a potrebni su im kanali putem kojih mogu međusobno komunicirati i s donositeljima politika.
4. Postoji drugi niz čimbenika na makro razini koji mogu proizvesti „sustavne obrasce nepovoljnosti i diskriminacije” (str. 18) tako da se građani koji imaju jednake razine demokratskih i međukulturalnih kompetencija suočavaju s nejednakim mogućnostima da ih ostvare i sudjeluju u donošenju odluka. Društvena nejednakost može se očitovati u nejednakoj raspodjeli dohotka, raspoloživom vremenu, pristupu informacijskim ili komunikacijskim mrežama i izvorima napajanja. Nejednaka raspodjela resursa unutar društava povezana je s ekonomskim sustavom (npr. nejednakom plaćom, nezaposlenošću, snagom međunarodnih poduzeća) i/ili političkim sustavom. Podjele između povlaštenih i ugroženih skupina mogu dovesti do rodne nejednakosti, siromaštva, migracije, obrazovanja ili kontrole moći. „Sustavna marginalizacija i isključenost iz demokratskih procesa i međukulturalne razmjene” (str. 18) može mnoge ljude obeshrabriti da sudjeluju pod jednakim uvjetima, bez obzira na njihovu razinu kompetencije, što rezultira „građanskom pasivnošću i otuđenošću” (isto.).
5. Ako se ne riješi na odgovarajući način, društvena se nejednakost može smatrati nepoštenom i može ugroziti demokratsku kulturu i legitimitet institucijskog okvira demokracije. U demokratskim zajednicama stoga je ključno baviti se pitanjima društvene nejednakosti i isključenosti kako bi se osigurala „istinska jednakost uvjeta” (isto) za sve građane. Pri tome je važno imati na umu distributivnu pravednost

ili činjenicu da su ljudska i građanska prava povijesna dostignuća koja se događaju tijekom dugog razdoblja, što pokazuje i borba za opće biračko pravo i ženska prava diljem Europe. Ljudska prava i demokratsko sudjelovanje razvili su se u dugotrajnom procesu. Posvećenost kompetentnih građana stoga je presudna kako bi se osiguralo da svi članovi društva, bez obzira na njihov društveni status, uživaju priznanje i jednake mogućnosti sudjelovanja.

6. Pojam kulture: „Svaka postojeća kultura može se zamisliti kroz tri glavna aspekta: materijalni resursi koje koriste članovi skupine (npr. alati, hrana, odjeća), društveno dijeljeni resursi skupine (npr. jezik, religija, pravila društvenog ponašanja) i subjektivni resursi koje koriste pojedini članovi skupine (npr. vrijednosti, stavovi, vjerovanja i postupci koje članovi skupine obično koriste kao referentni okvir za postizanje smisla i odnosa prema svijetu). Kultura skupine složen je iz sva tri aspekta - sastoji se od mreže materijalnih, društvenih i subjektivnih resursa.”(str. 19) Međutim, kulturne su skupine interno heterogene. Kulture i norme se diskutiraju, a s vremenom se mijenjaju. Pojedini članovi u kulturnoj skupini odlučuju u usvajanju određenih predmeta kulturnih resursa i odbijanju drugih.

Bilo koja društvena skupina može imati svoju karakterističnu kulturu. Te skupine mogu biti nacije, etničke ili vjerske zajednice, gradovi, četvrti, radne organizacije, profesionalne skupine, LGBT skupine, skupine osoba s invaliditetom ili generacijske skupine i obitelji kao društvene zajednice. Društva su, dakle, kulturno raznolika, čine ih pojedinci koji istovremeno pripadaju različitim društvenim skupinama i sudjeluju u različitim, pojedinačno jedinstvenim, konstelacijama kultura. Unutar kulturne skupine pojedinci se razlikuju po kulturnom položaju, zbog čega su kulturni resursi osporavani unutar kulturnih skupina.

U bilo kojoj situaciji u kojoj ljudi komuniciraju jedni s drugima, oni mogu uočiti razlike u kulturi druge osobe ili skupine, tako da je „svaka međuljudska situacija potencijalno međukulturna situacija“ (str. 20). Naš referentni okvir stoga se može prebaciti s individualnog i međuljudskog na međukulturni, što znači da druge percipiramo kao članove društvene skupine, a ne kao pojedince. Takve međukulturne situacije mogu nastati kada sretnemo ljude iz različitih zemalja ili etničkih skupina, različitih vjera, spola, seksualne orijentacije ili društvene klase, ili primijetimo razlike u obrazovanju. Međukulturni dijalog ima potencijal izgradnje mostova između kulturnih skupina, pod uvjetom da je proveden kao „otvorena razmjena mišljenja, na temelju međusobnog razumijevanja i poštovanja, između pojedinaca ili skupina koji sebe percipiraju kao različite kulturne pripadnosti.”(str. 20 f.)

Međukulturni je dijalog od najveće važnosti za jačanje društvene kohezije u kulturno raznolikim, demokratskim društvima. Međutim, ako se kulturne skupine međusobno percipiraju kao neprijatelji, na primjer zbog oružanih sukoba u prošlosti ili se jedna kulturna skupina doživljava kao uživanje privilegija na štetu druge, međukulturni dijalog može se pokazati vrlo teškim, što zahtijeva visoku razinu međukulturne kompetencije, empatija, osobna snaga i hrabrost (vidi str. 21).

7. Koncept kompetencije i kompetencija: (str. 23. ff.) U modelu kompetencija za demokratsku kulturu, pojam kompetencija (u množini) odnosi se na „psihološke resurse” pojedinca - vrijednosti, stavove, vještine, znanje i / ili kritičko razumijevanje. Možemo zamisliti da ovi resursi nalikuju velikoj kutiji s velikim brojem mentalnih i psiholoških alata. Kompetentnost (u jednini) odnosi se na spremnost i sposobnost osobe da iskoristi te kompetencije ili alate, ako se u određenoj situaciji smatraju odgovarajućim, ili da se nosi s nekim problemom. Koncept kompetencije predstavlja „dinamični proces“ (str. 24) u kojem osoba odabire, aktivira, organizira i koordinira psihološka sredstva (kompetencije) u određenoj situaciji te nadzire i prilagođava raspoređivanje kompetencija ovisno o uvjetima. Kompetencije se radije koriste u klasterima nego odvojeno. Kompetencija i kompetencije su nevidljive i dostupne su samo kroz teorije i modele. One su vidljive u ponašanju neke osobe, tj. što netko čini, misli, kaže ili kako osoba komunicira s drugima. Zato nastavnici mogu procijeniti razinu sposobnosti svojih učenika promatrajući njihovo ponašanje u demokratskim ili međukulturnim situacijama. Priručnik o modelu kompetencija za demokratsku kulturu opisuje tri primjera koji pokazuju kako se klasteri kompetencija mobiliziraju u određenim situacijama: interkulturalni dijalog, ustajanje protiv govora mržnje i sudjelovanje u političkoj raspravi (vidi str. 24 f.).
8. Da bi se budućim građanima omogućilo sudjelovanje u kulturi demokracije na makro razini, djeca i mladi trebaju učiti i vježbati kompetencije za demokratsku kulturu i međukulturni dijalog na mikro razini društva, u školskoj zajednici (vidi str. 16). To zahtijeva da škola usvoji Obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava (ODG/OLJP) kao cjelovit školski pristup koji znači poučavanje i učenje o, putem i za demokraciju i ljudska prava - demokracija i ljudska prava su predmetni sadržaj („o”), pedagoška smjernica za cijelu školu („putem”), i priprema za sudjelovanje kroz praktično iskustvo u

školi („za“). Za potpuniji prikaz o trima dimenzijama ODG /OLJP pogledajte <https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-1/part-1/unit-3/chapter-1/>. Učitelji i ravnatelji trebaju steći kompetencije za demokratsku kulturu i primijeniti ih u školi kako bi pružili uzor svojim učenicima. Raznolikost u društvu zrcali se u školskoj zajednici i u razredu, tako da međuljudski dijalog između učitelja i učenika i među učenicima uvijek uključuje dimenziju međukulturalnog dijaloga. Učenje za demokratsku kulturu neće biti dovoljno za promjenu na bolje cijelog društva na makro razini, ali bez kompetentnih građana to će biti nemoguće.

Učenje

Povezivanje lekcija sa stvarnim svijetom

Voditi školu je složen posao za ravnatelja, a zahtijeva jasnu predodžbu o ključnim institucijskim ciljevima. Postoje dobri načini za povezivanje različitih problema i malih koraka poput dijelova slagalice u jednu veliku sliku. Imajući na umu ovu veliku sliku često će Vam pomoći da se pripremite za iznenađenja, uglavnom nepoželjna, prije nego što se dogode.

„Demokratsko sudjelovanje učenika treba ograničiti na vijeća učenika i baviti se aktivnostima u školi, ali ne i u učionici. Lekcije su previše važne za učenike da bi se kosilo s njima.”

To je gledište uobičajeno u školama, a ljudi koji ovo tvrde očekuju da će se učenici jednostavno pridržavati reda, poštujući školska pravila i zapovijedi osoblja. Ali s druge strane očekujemo da se učenici pripreme za svoju ulogu odraslih građana u demokratskoj zajednici. Vjerujemo li zaista da će se polaznici nekako razviti u demokratske građane, jednostavnim pohađanjem škole nekoliko godina?

„Hoće li mi to ikada trebati u životu? U stvarnom svijetu vani? Zašto ja to trebam?“ Pitanja poput ovih upućuju na jaz između vremena koje učenici provode u nastavi i izvan nastave. Učenici neće biti zadovoljni argumentom da je određena lekcija korisna jer ju je ministarstvo postavilo u kurikulum ili zato što nastavnik tako kaže ili zato što ih priprema za ispite. Umjesto toga, ova pitanja trebaju podsjetiti učitelje o čemu se radi u didaktici. Moraju biti u stanju objasniti svoj izbor tema i ciljeva učenja, imajući na umu da nešto postaje zanimljivo ako je povezano sa stvarnim životom i onim što polaznici već znaju.

Ako želite razgovarati o ovoj temi sa svojim učiteljima, ovi materijali će Vam pomoći.

Nastavnici mogu poduzeti male korake ako žele odgovoriti na potrebe učenja učenika, ali trebali bi ih poduzeti: <https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-1/part-2/unit-1/chapter-2/lesson-7/>

Učitelji koji žele razmišljati o svojim didaktičkim izborima potražiti će podršku ovdje: <https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-1/part-2/unit-2/>

Demokratsko građanstvo može se naučiti u školi iskustvenim učenjem i promišljanjem. Obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava (ODG/OLJP), kao tema u razredu i u cjelovitom školskom pristupu, pokazuje mnogo načina kako povezati teme lekcije sa stvarnim svijetom, a posebno sa životom u školi. ODG/OLJP predlaže različite putove koji odgovaraju različitim stilovima poučavanja. Za učitelje/nastavnike koji preferiraju tečajevе usmjerene na učitelje, priručnici ODG/OLJP nude vježbe za teme i primjere vezane uz iskustvo učenika. Nastavnici zainteresirani za modele suradničkog učenja i učenja utemeljenog na zadacima pronaći će obilno gradivo u priručnicima za ODG/OLJP (<https://www.living-democracy.com/hr/teachers/>).

Učenje

Ocjenjivanje je puno više od testiranja i kontroliranja

Čini se da je ocjena kraj utrke. Čini se da je vrednovanje poput otkucaja srca u živom tijelu. Njihova upotreba može učiniti Vašu ulogu ravnatelja noćnom morom ili Vam može poslužiti kao prikladan alat. Kao i sve drugo u školi, to je pitanje kojem treba posvetiti ozbiljnu pozornost puno prije završnih ispita.

Testiranje nije vrednovanje

Učitelj ulazi u razred. Predstavlja problem, podvlači važne dijelove i čimbenike, objašnjava to što on/ona misli da treba objasniti i daje jedan ili dva primjera. Učenik sluša i slijedi učiteljev tempo. Ide kući, pronalazi temu u udžbeniku, čita o temi, podvlači važne dijelove, pamti objašnjenje i rješava jednu ili dvije vježbe. Tijekom sljedeće lekcije, učitelj traži od učenika da ponovi dio posljednje lekcije. Na kraju formulira pitanja o cijelom poglavlju i očekuje da će učenici na njih odgovoriti u pisanom obliku. Netko mi nešto daje, ja se bavim time, stoga dajem to natrag. Davatelj provjerava točnost. Prema dijelovima koji nedostaju, on daje odgovarajuću ocjenu.

Ovo je sumativno vrednovanje, usredotočeno na postignuća u učenju, koja svi poznajemo iz područja testiranja i vrednovanja. Ova vrsta ocjenjivanja zahtijeva se u našim školskim sustavima da bi se osiguralo stupnjevito nagrađivanje. To je i sredstvo kontrole, ali ne i evaluacije jer zapravo mjeri učinkovitost poučavanja kao načina prenošenja i dijeljenja informacija.

Testiranje i kontroliranje imaju ozbiljne slabosti. Kriteriji za ocjenjivanje često su preopćeniti, pa ne mogu poslužiti za mjerenje ili su previše suženi te ne mogu poslužiti za raznolikost snaga i slabosti kod učenika. Ako uzmemo u obzir i subjektivnost osobe koja ocjenjuje postignuće učenika, tada se može dogoditi da isto postignuće dobije potpuno različite ocjene, a njihove će povratne informacije za učenika biti gotovo beskorisne.

Formativno i prognostičko vrednovanje

Ne samo u ODG/OLJP, već i u svojoj kvalitetnoj nastavi u cjelini, vrednovanje također uključuje učenike kao individue, njihove procese učenja (formativno vrednovanje) te kakvi bi se rezultati od njih mogli očekivati (prognostičko vrednovanje). Ovi oblici vrednovanja uzimaju u obzir osobnost učenika i njihove specifične snage i potrebe za učenjem.

Kriteriji za vrednovanje više služe kao alati za analiziranje pogrešaka pojedinih učenika, nego za njihovo ispravljanje. Nastavnici razgovaraju s učenicima o tome kako prevladati svoje poteškoće, a učenici preuzimaju odgovornost za svoj napredak u učenju. Na ovaj način, formativno i prognostičko vrednovanje povezuje poučavanje i učenje s demokratskim vrijednostima, omogućavajući i ohrabrujući učenike da sudjeluju u demokraciji, da budu uspješniji i da poboljšaju svoje učenje.

Za detaljniji uvid u zbirno, formativno i prognostičko vrednovanje pogledajte <https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-1/part-2/unit-5/chapter-2/lesson-3/>.

Dijeljenje kriterija za vrednovanje s učenicima

Vrednovanje bi stoga trebalo biti dio demokratskog etosa škole. Iz toga slijedi da kriteriji moraju biti pravedni i jasni te moraju biti transparentni za polaznike. To ne služi samo obrazovanju za demokratsko građanstvo i ljudska prava, već je i preduvjet dobrog poučavanja i učenja u svim predmetima. Nadalje, Vi i Vaše osoblje trebate razgovarati o opsegu vrednovanja i dogovarati se o njemu. Na primjer, usredotočuje li se vrednovanje samo na znanje i vještine ili uključuje i stavove i vrijednosti?

Samovrednovanje učitelja/nastavnika

Učitelji/nastavnici ne mogu pobjeći od svojih pojedinačnih perspektiva i kako oni utječu na ocjenu njihovih učenika. Stoga moraju biti svjesni da razlike u procjenjivanju jednog nastavnika od drugog mogu biti nepoštene za pojedinog učenika. Nastavnici bi trebali trajno promišljati o svojim postupcima vrednovanja, što se može postići kolegijalnim savjetovanjem i međusobnim povratnim informacijama. Druga je metoda preslušavanje povratnih informacija koje dolaze od učenika. Treći je pristup samoprocjena. Prvi knjiga u serijalu priručnika za nastavnike ODG/OLJP, *Obrazovanje za demokraciju*, sadrži cjelovito poglavlje o vrednovanju učenika,

nastavnika i škola, <https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-1/part-2/unit-5/>, a također sadrži kontrolni popis za samovrednovanje učitelja: <https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-1/part-2/unit-5/chapter-2/lesson-8/>

Učenje

Poznavanje i razumijevanje različitih vrsta različitosti u školi

Raznolikost među Vašim učenicima je veliki izazov za Vašu školu. Ako se ovo pitanje ne riješi na odgovarajući način, to može utjecati na postignuća učenika i njihov društveni status u kasnijem životu odraslih osoba. Omogućiti svakom učeniku jednake šanse za uspjeh u školi znači razumijevanje učničkih potreba i odgovaranje na njih pojedinačno. Pravednost u obrazovanju ne znači pružiti svima isto, već pružiti svima ono što im treba.

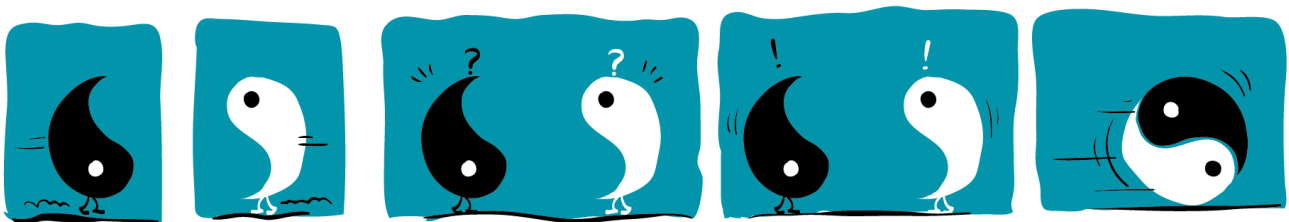
No kako se Vi kao ravnatelj možete nositi s raznolikošću u Vašoj školi bez specijaliziranog osoblja i bez dostatnog vremena da nešto o tome saznate? Jedan od načina je rješavanje svakog slučaja kada je riječ o Vašem uredu. Jedan od mogućih načina je da pripremite odgojno-obrazovno osoblje da bude osjetljivo na različitost.

Kada govorimo o raznolikosti u školi, obično mislimo na kulturalne razlike među učenicima. Općenito se smatra da raznolikost ponajprije utječe na škole s različitim kulturalnim podrijetlom među učenicima.

Dokazano je da je ova pretpostavka pogrešna. Istraživanja su pokazala da obično postoje veće razlike između učenika koji su označeni s „istim“ kulturnim identitetom, nego s „različitim“. Raznolikost u školama nije uglavnom pitanje kulture ili etničke pripadnosti. Unutar svake kulturne ili etničke skupine učenika naći ćemo učenike s visokim i s niskim postignućima i učenike s različitim potrebama učenja.

Da bi se suočili s različitošću u školi, osoblje mora biti svjesno i otvoreno prema različitosti karaktera učenika, stilova učenja, spola, dobrih skupina, razvojnih potreba itd.

Iako se čini vrlo poželjnim znati specifičan profil učenja svakog pojedinog učenika, to nije izvedivo. U školama nema specijaliziranog osoblja, a nastavnicima i ravnateljima nedostaje vremena za to. Ali školska kultura mora poticati otvorenost prema raznolikosti kako bi nastavnici mogli uzeti u obzir različitost u svojim razredima prilikom planiranja nastave i poučavanja te vrednovanja postignuća svojih učenika.

Učenje

The school as a learning community

1. Aktivnost

To je ono što ja volim

Temeljeno na Knjizi II Odrastanje u demokraciji, str. 18, 113, iz serijala knjiga *Živjeti demokraciju*;

<https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-2/unit-1/lesson-1/>

<https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-2/students-manual-10/student-handout-1/student-handout-2/>

Ova vježba može se koristiti u sklopu školskog stručnog usavršavanja za sve osoblje ili manje skupine učitelja. Debriefing bi mogao pokrenuti pitanja ili prijedloge za daljnje teme usavršavanja nastavnika. Ako sudjeluje više od 30 nastavnika, predložimo da stvorite podskupine koje će predstaviti svoje rezultate na sljedećoj plenarnoj raspravi.

Obrazovni ciljevi	Učitelji otkrivaju svoje međusobne sposobnosti i znanje o poučavanju.
Zadaci	Učitelji opisuju vlastite sklonosti i izbore u nastavi u četiri kategorije. Diješe svoje odgovore s drugim učiteljima i razmišljaju o njima.
Materijali	Papir i olovke, tiskane kopije radnog lista („Što volim i što radim u nastavi“)
Metode	Individualni i skupni rad, plenarna rasprava

- Skupina se upoznaje s pitanjem: Koje različite stilove poučavanja poznajem?
- Nakon prve oluje ideja i brzog prikupljanja odgovora, članovima skupine daje se radni list. Na njemu rade u dva koraka:
 - Koristeći gornju polovicu radnog lista oni bilježe svoje odgovore u četiri kategorije.
 - Zatim hodaju okolo, razgovaraju o svojim preferencijama i izborima s pet kolega i bilježe njihove odgovore na donju polovicu radnog lista.
- Na plenarnom sastanku nastavnici sjede u krug. Njihov debriefing može biti vođen sljedećim pitanjima:
 - Što mislite o odgovorima vaših kolega? Jeste li bili iznenađeni?
 - Vidite li neke zajedničke ideje u stvarima koje vaše kolege vole raditi, ali ne rade?
 - Što se događa ako netko ne zna za stvari koje volite raditi i radite?
 - Što se događa ako netko ne zna za stvari koje vi ne želite raditi, ali radite?
 - Koji je mogući praktični ishod ove aktivnosti?

2. Aktivnost

Poduzimanje koraka prema školi kao zajednici koja uči

. knjiga u serijalu priručnika za nastavnike za ODG/OLJP, *Obrazovanje za demokraciju*, str. 85 - 94, uključuje poglavlje *Vodič kroz procese učenja i odabir oblika poučavanja*. To je priručan teorijski i praktični alat za one koji žele razviti školu kao zajednicu koja uči. Radni list 3 (str. 91), Odabir odgovarajućih oblika poučavanja i učenja, sadrži ključna pitanja o ovom problemu: <https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-1/part-2/unit-4/chapter-2/lesson-3/>

Svaki učitelj dobiva primjerak radnog lista 3.

1. Individualni rad. Svaki učitelj proučava radni list i odabire tri pitanja koja mu se čine posebno zanimljiva.
2. Rad u skupini. Učitelji iznose svoje rezultate i postižu suglasnost o tri pitanja.
3. Rad u skupini. Odgovarajući na pitanja koja su odabrali, učitelji stvaraju plakat s dva precizna prijedloga kako poboljšati kvalitetu nastave i učenja u školi kao zajednici koja uči..

Radni list

Što volim i radim u nastavi				
	Volim raditi i radim	Radim, ali ne volim to raditi	Ne volim to raditi i ne radim	Ne radim to, ali bih volio/voljela raditi
1				
2				
3				
4				
5				

Što volim i radim u nastavi				
	Volim raditi i radim	Radim, ali ne volim to raditi	Ne volim to raditi i ne radim	Ne radim to, ali bih volio/voljela raditi
1				
2				
3				
4				
5				

Učenje

Kultura učenja

Obrazovni ciljevi	Raditi na definiranju učenja i povezivanju s učenjem za demokraciju u školi
Zadaci	Učitelji razvijaju opću definiciju učenja i primjenjuju je u razredu i izvan razreda
Materijali	Papir i olovka, radni listovi
Metode	Individualni rad, rad u skupini, plenarna rasprava

Raznolikost je dobra, ali je bolja u sintezi. Ključno je pristati na zajedničku definiciju učenja. Još je bolje uključiti u to što više različitih aspekata. Vi i Vaše osoblje različite ste osobe, kao što svi imamo pravo biti. Dakle, da bismo ovo pravo iskoristili za demokratski razvoj škole, moramo doći do opće prihvaćene, bogate i izvedive definicije učenja.

Živjeti demokraciju, IV. knjiga Sudjelovanje u demokraciji, str. 162-164, <https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-4/part-2/unit-6/lesson-1/>

Lekcija 1, „Naš gorući problem je ...“, rasprava o postavljanju političkog dnevnog reda. Možete koristiti opisanu metodu „Zid tišine“, preformulirati ključno pitanje „Po mom mišljenju, učenje je“ i u skladu s tim izmijeniti grafikon na stranici 163. Ova je metoda pogodna za 25 do 30 polaznika. Ukoliko sudjeluje više učitelja, podijelite ih u podskupine.

Istraživački zadatak na stranici 164 također bi mogao poslužiti za formiranje skupina koje u određenim aspektima učenja imaju iste ili slične interese. Na ovaj način možete pokrenuti suradnju među članovima svog kolektiva.

Učenje

Model kompetencija za demokratsku kulturu (KDK) Vijeća Europe

Odgojno-obrazovni ciljevi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Učitelji su upoznati s modelom kompetencija za demokratsku kulturu. 2. Svjesni su da su demokratska kultura i međukulturni dijalog usko povezani te da su oni ključni ciljevi u obrazovanju za demokratsko građanstvo (ODG). 3. Oni razumiju da je obrazovanje u školama ključno za učenike da bi stekli kompetencije potrebne za sudjelovanje u demokratskoj kulturi, kako u školi, tako i u odraslom životu.
Zadaci	<ol style="list-style-type: none"> 1. Učitelji proučavaju dijagram i bilješke o KDK modelu. Čitaju odabrana poglavlja iz KDK priručnika, prezentiraju ih jedni drugima i raspravljaju o njima. 2. Učitelji/nastavnici ocjenjuju obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava kao cjeloviti školski pristup, prepoznajući njegove snage i slabosti. 3. Zajedno s ravnateljem i stručnim suradnicima razgovaraju o programu školovanja i identificiraju svoje potrebe u pogledu učenja i stručnog usavršavanja.
Materijali	Po jedan primjerak za svakog sudionika: Vijeće Europe, Kompetencije za demokratsku kulturu (priručnik), Competences for democratic culture . „Kompetencije za demokratsku kulturu: dijagram“
Metode	Rad u skupini (metoda slagalice) Rasprava
Komentari	<p>Ključno je da nastavnici razumiju zašto i u koje svrhe trebaju sudjelovati u razvoju svoje škole kao demokratske školske zajednice. Stoga predlažemo interni dan stručnog usavršavanja za svo školsko osoblje, uključujući ravnatelja i stručne suradnike.</p> <p>Ravnatelj može odgovornost za pripremu i predsjedanje dana stručnog usavršavanja prenijeti na tim učitelja. U ovom slučaju, ravnatelj i stručni suradnici mogu sudjelovati u treningu.</p> <p>Metoda slagalice pruža učiteljima/nastavnicima mogućnost da objasne jedan drugome model kompetencija (učenje temeljeno na zadacima), tako da nije potreban predavač. Svaki sudionik preuzima odgovornost za objašnjenje jednog aspekta KDK modela svojim kolegama i od njih dobiva doprinose o drugim aspektima.</p> <p>Ovaj dan stručnog usavršavanja može biti početak daljnjih rasprava o događajima tijekom usavršavanja ili o konkretnim mjerama. Savjetujemo ravnatelju da se na kraju dana dogovori o daljnjim konkretnim koracima sa zaposlenicima.</p>

Raspored internog dana stručnog usavršavanja prema modelu kompetencija za demokratsku kulturu (KDK)

1. Uvod (plenarna rasprava); oko 20 minuta

- svrha i ciljevi dana treninga
- raspored i vremenski okvir za faze od 1. do 3. (ovo je važno da bi se usavršavanje moglo okončati u raspoloživom vremenu); vizualizacija (PPT ili grafoskop za sudionike) pomaže uštedjeti vrijeme.

- tehnička pitanja (npr. materijali) i organizacija
- učitelji/nastavnici su raspoređeni u 6 skupina; skupine i njihove lokacije navedene su na preklopniku (flip-chartu).

2. Učitelji međusobno proučavaju i objašnjavaju KDK model (rad u skupini, metoda slagalice)

Faza 2.1: Dodjeljivanje zadataka u skupinama koje raspravljaju (br. A - G); oko 30 minuta

- Prvih 36 nastavnika ulazi u skupine sa po šest članova, koje su obilježene slovima od A do G. Ako je prisutno 72 ili više polaznika, oni formiraju drugu mrežu od šest skupina, a obilježeni su slovima od H do N. Zbog prilagodbe broju polaznika studijske skupine mogu biti proširene na osam sudionika.
- Skupine proučavaju dijagram s napomenama o modelu KDK i dijagram „leptira“ o kompetencijama u dokumentu Kompetencije za demokratsku kulturu, str. 11 [Competences for democratic culture](#).
- Skupine dijele svojim članovima sljedeće zadatke, brojeve 1-6:
 1. Objasnite pojam kulture (Napomena 6, Kompetencije za demokratsku kulturu, poglavlje 3 - [Competences for democratic culture](#)). Navedite primjer interkulturalnog dijaloga u vašoj školi.
 2. Objasnite pojam kompetencije i kompetencija (Napomena 7, Kompetencije za demokratsku kulturu, poglavlje 4 - [Competences for democratic culture](#)). Promislite i primjerom pokažite kako se skupine kompetencija mobiliziraju u određenoj situaciji.
 3. Objasnite važnost vrijednosti u modelu kompetencija (Kompetencije za demokratsku kulturu, poglavlje 6, str. 36 ff. - [Competences for democratic culture](#)) Odaberite primjer da biste pokazali važnost vrijednosti za demokratsku kulturu i školsku zajednicu.
 4. Objasnite važnost stavova u modelu kompetencija (Kompetencije za demokratsku kulturu, poglavlje 6, str. 39 ff. - [Competences for democratic culture](#)) Odaberite primjer da biste pokazali važnost stavova za demokratsku kulturu u školskoj zajednici.
 5. Objasnite važnost vještina u modelu kompetencija (Kompetencije za demokratsku kulturu, poglavlje 6, str. 44 ff. - [Competences for democratic culture](#)) Odaberite primjer koji će pokazati važnost vještina za demokratsku kulturu u školskoj zajednici.
 6. Objasnite važnost znanja i kritičkog razumijevanja u modelu kompetencija (Kompetencije za demokratsku kulturu, poglavlje 6, str. 51 ff. - [Competences for democratic culture](#)). Odaberite primjer koji će pokazati važnost znanja i razumijevanja za demokratsku kulturu u školskoj zajednici.
 7. Ako je prisutno više od šest članova skupine, zadatak se dodjeljuje dvojici članova skupine koji će raditi kao par.

Faza 2.2: Priprema u studijskim skupinama (br. 1 - 6); oko 45 - 60 minuta

- Sudionici ulaze u studijsku skupinu s brojem 1 - 6. U skupini 1 sastaje se šest sudionika koji su preuzeli zadatak 1 da pripreme svoja objašnjenja. Druge se skupine na isti način fokusiraju na zadatak 2 - 6.
- Polaznici proučavaju dobiveni materijal. Oni pojašnjavaju stvari koje mogu biti teške i pripremaju svoj doprinos za raspravu u skupini. Njihova je zadaća informirati, a ne suditi ili raspravljati.
- Svi polaznici imaju predavačko iskustvo, pa će shvatiti da njihov doprinos mora biti kratak i jednostavan, iz dva razloga: prvo, raspoloživo vrijeme mora se podijeliti podjednako na šest kratkih obrazloženja; drugo, raspon pozornosti posvećen svakom polazniku je ograničen.

Faza 2.3: prezentacije u grupama za raspravu (br. A - G); oko 60 - 75 minuta

- Sudionici se vraćaju u svoje skupine za raspravu.
- Po redu, oni objašnjavaju aspekt KDK modela koji su odabrali. Paze na raspoloživo vrijeme kako bi osigurali saslušanje svakog člana.
- Ako vrijeme dopušta, sudionici razmjenjuju svoja razmišljanja i dojmove o KDK modelu

3. Debriefing u plenarnom krugu; oko 60 - 75 minuta

- Sudionici se okupljaju za plenarni sastanak.
- Sudionici daju svoje osobne povratne informacije: što sam smatrao zanimljivim ili nevažnim; o čemu bih želio znati više; što sam naučio o svojim kompetencijama itd. Ove izjave se ne komentiraju niti se raspravljaju prije završetka kruga povratnih informacija. Zatim mogu uslijediti komentari i rasprave.

- Sudionici razgovaraju o daljnjim koracima planiranja ili djelovanja, poput sljedećeg:
- procjena: demokratska kultura u našoj školskoj zajednici: potencijali, snage, slabosti
- kakav doprinos mogu dati, npr. kao uzor za interpersonalni i interkulturalni dijalog?
- Koji doprinos mogu dati u svojoj nastavi?
- Koji su nam ciljevi u poučavanju koje pruža podršku demokratskoj kulturi?
- Što bismo željeli naučiti i dobiti stručno usavršavanje za to?

Ravnatelj osluškuje zahtjeve i prijedloge nastavnika i zatim odgovara. Prije zatvaranja sastanka, ravnatelj i osoblje trebali su se dogovoriti o sljedećem koraku, odnosno koracima, koje će poduzeti zajedno.

Učenje

Poučavanje kao cjelovit školski pristup

Timsko poučavanje (Živjeti demokraciju I. knjiga, Obrazovanje za demokraciju, str. 110 f <https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-1/part-2/unit-5/chapter-2/lesson-10/>)

Osim timske nastave, nastavnici su sami u svojim razredima. S vremenom se mogu razviti slijepo točke u interakciji s učenicima, a to se može otkriti samo skupnim kolegijalnim savjetovanjem. Nastavniku će možda trebati podrška u obavljanju svog posla. Povratne informacije učenika uvijek su korisne, ali povratne informacije kolega imaju drugačiju kvalitetu jer kolege prihvaćaju profesionalnu perspektivu na ravnopravnoj razini. Iz tog razloga, učitelji se često ustručavaju otvaranju svoje nastave prema kolegama posjetiteljima. Sljedeća smjernica može potaknuti učitelje/nastavnike da iskušaju skupno kolegijalno savjetovanje (vidi Živjeti demokraciju, I. knjiga, Obrazovanje za demokraciju, str. 111 <https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-1/part-2/unit-5/chapter-2/lesson-11/>)

Veličina tima:	Tri nastavnika tvore skupinu za kolegijalne osvrte.
Organizacija:	Nastavnici se tijekom školske godine posjećuju dva puta u razredu. To znači da svakog nastavnika dva puta godišnje posjećuju dvije osobe i promatraju ih po četiri sata. Timovi su odgovorni za planiranje svojih posjeta, uzimajući u obzir njihov raspored i obveze. Nakon nastave učitelj/nastavnik daje svoj osvrt na sat, a gostujući učitelji daju svoje osvrte.
Predmetna relevantnost:	Učitelji jedan drugome promatraju lekcije ODG/OLJP. Pri tom nije nužno da oni sami izvode nastavu istog predmeta.
Sastav skupine:	Simpatija i povjerenje važni su prilikom formiranja timova za skupno kolegijalno savjetovanje. Treba biti jasno da je to što kolege vide u razredu povjerljivo.
Zadaća ravnatelja:	Glavna uloga ravnatelja je pratiti minimalni broj posjeta u timu. Ravnatelj se ne bi trebao uključivati u rasprave o pitanjima poučavanja.
Tematski fokus:	Pitanja koja mogu biti žarišta ovih skupnih kolegijalnih posjeta mogu se pojaviti iz različitih interesa ili odnosa: a) učitelj želi dobiti povratnu informaciju o određenom pitanju, b) uveden je novi kurikulum, metoda ili aktivnost i treba ga ocijeniti ili c) pedagoška načela trebaju biti vrednovana (na primjer, formulirana u kurikulumu ili profilu škole).

Učenje

Kako ljudi mogu živjeti zajedno?

Odgojno-obrazovni ciljevi	Razmotriti ulogu obrazovanja u razvoju kompetencija za interkulturalni dijalog (vidjeti odlomak „ <i>Kompetencije za demokratsku kulturu: dijagram</i> “)
Zadaće	<i>Skupne aktivnosti koristeći školu na rubu šume</i>
Materijali	ODG/OLJP, III. knjiga, <i>Živjeti u demokraciji</i> , str. 80 https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-3/part-1/unit-3/student-handout-5/
Metode	Igra uloga, rasprava, iznošenje hipoteza, kritičko razmišljanje

Pogledajte opis lekcije u ODG/OLJP, III. knjiga: *Živjeti u demokraciji*, str. 66. - 68. <https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-3/part-1/unit-3/lesson-1/>

*Učenje***Povezivanje učenja sa stvarnim svijetom: Provjera vlastitih nastavnih ciljeva**

Da bi učenje bilo smisleno, polaznici moraju biti u mogućnosti povezati svoje rezultate učenja sa svojim iskustvom i interesima u stvarnom životu. Stoga je važno da učitelji preispitaju svoje ciljeve kroz pitanje, nastoje li svoje poučavanje povezati sa stvarnim svijetom.

- Uvod u zadatak, njegovu svrhu i fokus
- Učitelji istih ili pridruženih predmeta formiraju skupine.
- Podijelite radni list.
- Odredite vrijeme u kojem će članovi skupine ispuniti radni list.
- Članovi skupine razgovaraju o svojim odgovorima.
- Postavljena pitanja rangiraju po redu važnosti označavajući ih rednim brojevima.
- Skupine predstavljaju svoja prva tri prioriteta.
- Debrifing, vođen sljedećim pitanjima:
 - Slažemo li se oko naših prioriteta?
 - Zašto su ciljevi lekcije ključni za povezivanje lekcije sa stvarnim svijetom?
 - Koliko je takav popis ciljeva provediv u našoj školi?
 - Koje su glavne prepreke u primjeni takvog popisa ciljeva u našoj svakodnevnoj nastavnoj praksi?

Radni list

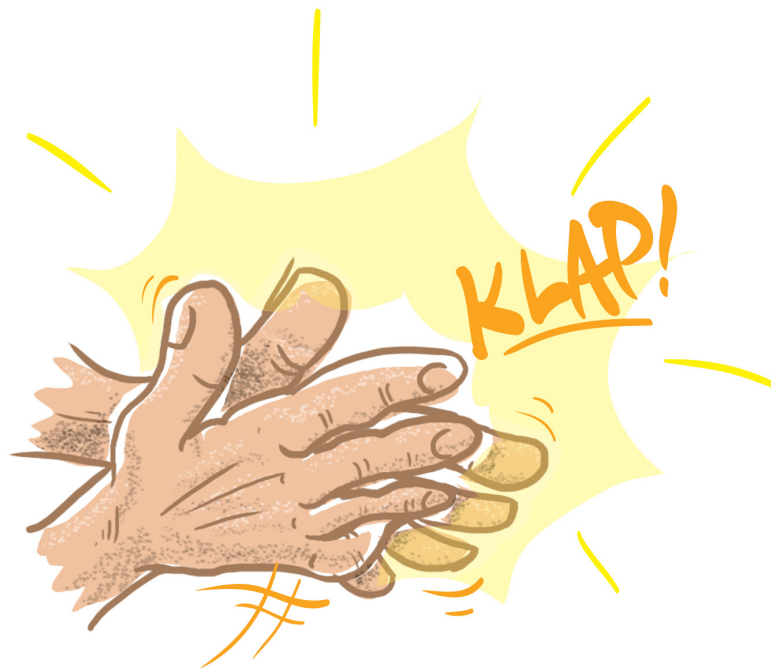
Iz I. knjige Živjeti demokraciju, *Obrazovanje za demokraciju*, Zadatak i ključna pitanja, stranice 67. - 68.:
<https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-1/part-2/unit-2/chapter-2/>

Koje ciljeve želim ostvariti?	
Koje će kompetencije biti najvažnije na kraju lekcije?	
Zašto sam odabrala/odabrao taj cilj?	
Koje prioritete dajem mojim ciljevima (primarni i sekundarni ciljevi)?	
Koji su ciljevi sada važni - za razred u cjelini, za pojedine učenike, dječake i/ili djevojčice?	
Jesam li osigurao/osigurala da ciljevi koje sam izabrala/izabrao služe glavnom interesu i potrebama mojih učenika?	
Odgovaraju li moje lekcije doista na potrebe mojih učenika?	
Je li moguće da učenici sudjeluju u definiranju i odabiru odgojno-obrazovnih ciljeva?	
Koje bi ciljeve trebali postići svi učenici u okviru jednokratnog vremena poučavanja (opći standard postignuća)?	
Koliko je vremena posvećeno za postizanje ciljeva (nastavni sati, tjedni)?	
Moraju li se definirati određene razine postignuća za pojedine učenike (obrazovanje prema sposobnostima pojedinca)?	
Jesam li omogućio/omogućila učenicima da napreduju od znanja do akcije, odnosno mogu li pouzdano primijeniti stečena znanja?	
Na što se fokusiram u svojem poučavanju - kognitivne, osobne ili društvene kompetencije?	
Imam li jasnu predodžbu o kratkoročnim i dugoročnim ciljevima koji su od primarnog značaja za moj razred, za skupine za učenje, za pojedine učenike i učenice?	
Jesam li jasno i eksplicitno naveo/navela ciljeve?	

Učenje

Procjenjivanje i vrednovanje nasuprot testiranju i kontroliranju**Standardi preporuka**

- Zamolite nastavnike da ponesu sa sobom slučajno odabrane ocjene učenika (ocjene, test itd.)
- Učitelji formiraju skupine. Distribuiranje radnog lista 1.
- Učitelji proučavaju radni list (individualni rad).
- U skupinama uspoređuju koje preporučene standarde obično uzimaju u obzir, a koje ne koriste.
- Oni razgovaraju o izvedivosti i vrijednosti procjene po kriterijima predstavljenim u radnom listu 1.
- Razdijelite radni list 2.
- Članovi skupine ispunjavaju upitnik.
- Oni ocjenjuju pomoću radnog lista 2
- Rasprava o jakim i slabim stranama u procjeni

Radni list 1

(na temelju I. knjige *Živjeti demokraciju*, Odgajati za demokraciju, str. 103)

<https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-1/part-2/unit-5/chapter-2/lesson-4/>

Postoje tri temeljna preporučena standarda za procjenjivanje i vrednovanje uspješnosti učenika:

1. Individualni kriterij: učenikov trenutni učinak uspoređuje se s njegovim prethodnim radom.
2. Objektivni kriterij: uspješnost učenika uspoređuje se s utvrđenim ciljevima učenja.
3. Društveni kriterij: uspješnost učenika uspoređuje se s rezultatima učenika unutar istog razreda ili iste dobne skupine.

(Za više informacija o gore spomenutim kriterijima, u I. knjizi *Živjeti demokraciju*, Odgajati i obrazovati za demokraciju, str. 104) <https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-1/part-2/unit-5/chapter-2/lesson-5/>

Vrsta kriterija	Individualni kriterij	Objektivni kriterij	Društveni kriterij
Preporučena vrsta	Proces učenja	Cilj učenja	Normalna krivulja distribucije, aritmetička sredina, devijacija
Informacija	Koliko je naučeno između vremena 1 i vremena 2?	U kojoj se mjeri učenik približio cilju učenja?	Koliko je veliko odstupanje individualnog napretka od prosjeka?
Vrsta vrednovanja	Testovi, verbalno vrednovanje, izvještaj o napretku učenja, strukturirani oblik promatranja	Test orijentiran na ciljeve, izvještaj o napretku učenja, strukturirani oblik promatranja	Testiranje koje uključuje ocjenu orijentiranu na prosjek razreda
Pedagoške implikacije	Vrlo visoko	Vrlo visoko	Često se koristi za odabir; nije važno za usmjerenost na podršku za učenike

Radni list 2

Temeljeno na I. knjizi *Živjeti demokraciju*, Odgajati za demokraciju, str. 105)

<https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-1/part-2/unit-5/chapter-2/lesson-6/>

Pitanja za samoevaluaciju

Odgojno-obrazovni proces učenika:

– Kako sam osigurao/osigurala da učenici postignu ciljeve?	
– Jesu li učenici redovito doživljavali uspjeh tijekom učenja?	
– Jesu li svjesni napretka koji su postigli?	
– Daje li moje učenje dječacima i djevojčicama jednake šanse za uspjeh?	
– Paze li učenici kontinuirano, kontroliraju li i poboljšavaju li svoje učenje i radno ponašanje?	
– Jesu li učenici dobili bilo kakve smjernice koje bi im pomogle u učenju?	
– Mogu li učenici sami kontrolirati i procijeniti svoje učenje i rezultate?	
– Uzimaju li učenici u samovrednovanju u obzir i vlastite ciljeve, standarde, kriterije ili potrebe?	
– Vidim li napredak pojedinih učenika?	
– Kako prepoznati probleme učenja pojedinih učenika?	
– Kako promatram društvenu interakciju u razredu?	
– Kako čuvam evidenciju svojih opažanja i vrednovanja pojedinih učenika i razreda kao cjeline?	
– ...	

Neka pitanja o procesu učenja učitelja/nastavnika:

– Kako, kada i s kim radim osvrt na moje poučavanje?	
– Na koji način otvaram mogućnosti za sudjelovanje mojih učenika?	
– U kojem je odnosu uspjeh ili neuspjeh mojih učenika i mog podučavanja?	
– Kako prepoznajem svoj napredak u nastavi i kako učim kao učitelj/nastavnik?	

Učenje

Nastava i učenje zasnovano na vrijednostima kao prevencija problema u ponašanju u školi

Aktivnost 1

Osobni popis ravnatelja o vrijednostima i školi

(utemeljeno na E. Bäckman / B. Trafford (2007) [Demokratsko upravljanje školama](#), ključno područje 2: **Obrazovanje zasnovano na vrijednostima - neformalni konteksti**, str. 47). Ova je knjiga dostupna na mrežnoj stranici Vijeća Europe u sklopu paketa ODG/OLJP).

„Homogeno društvo sa zajedničkim vrijednostima stvar je prošlosti, ako je ikada postojalo. Povijesno gledano, javno školstvo uvijek je bilo sredstvo onima koji su na vlasti da impresioniraju određenim vrijednostima kroz školske predmete. To je još uvijek slučaj, ali u demokratskom društvu vrijednosti koje želimo prenijeti na mlađu generaciju uspostavljaju se i održavaju otvoreno i u demokratskim procesima.”

[Demokratsko upravljanje školama](#), str. 42.

Dobre namjere zapisane u dokumentima od male su vrijednosti ako ravnatelji i zaposlenici svojim ponašanjem u svakodnevnim situacijama ne pokazuju da formalne deklaracije zaista govore istinu.

Osobni pogled	
<p>1. korak:</p> <p>Vaše osobne vrijednosti nisu relevantne. Svoje povjerenje stavljate u vlast iznad sebe. Vrijednosti nisu prioritet, osim možda stabilnosti, reda i poslušnosti.</p>	<p>Pokušajte ovo:</p> <p>Zapitajte se: Koji su mi poticaji? Kakvu školu želim? Kakvo društvo? Koje vrijednosti želim prenijeti svojim učenicima? (Ili se jednostavno možete zapitati: zašto želim biti ravnatelj škole?)</p>
<p>2. korak:</p> <p>Jasno Vam je što želite u pogledu vrijednosti koje bi trebale biti vidljive u nastavi i svakodnevnom životu u školi. Također ste počeli širiti svoje misli na ljude oko sebe.</p>	<p>Pokušajte ovo:</p> <p>Povećajte svoje ambicije: želite da cijela škola prihvati iste vrijednosti, tako da trošite vrijeme i energiju na širenje poruke. Učenike također uključujete u formalne i neformalne razgovore o demokraciji, ljudskim pravima i poštivanju svih. Kao i uvijek, potaknite dobre inicijative.</p>
<p>3. korak:</p> <p>Uistinu uživate u novim aspektima života, što se odražava na ponašanje i vrijednosti svih različitih dijelova društva koji su zastupljeni u Vašoj školi. Vaš osobni angažman izvor je inspiracije za učenike i zaposlenike.</p>	<p>Pokušajte ovo:</p> <p>Omogućite da svi razumiju snagu dobrih primjera. Učitelji i drugi odrasli u školi trebaju biti duboko svjesni da imaju ulogu uzora za mlade, a stariji učenici trebaju znati da i oni služe kao uzori za mlade.</p>

Učenje

Učenje kao čimbenik demokracije

Odgajno-obrazovni ciljevi	Učitelji postaju svjesni stavova i praksi vezanih za različitost i prihvaćaju jedni druge kao dio skupine. Postaju svjesni različitosti među učenicima u svojoj školi promatrajući njihovo ponašanje tijekom stanki. Razmišljaju o prikupljenim podacima i analiziraju ih. Povezuju perspektive kvalitativnog i kvantitativnog istraživanja.
Zadaci	Učitelji/nastavnici stižu do zajedničke definicije učenja i primjenjuju je unutar i izvan učionice. Oni istražuju svoje školske uvjete izvan razreda. Rade sa statistikama i prezentiraju svoje rezultate.
Materijali	Papir i olovka, radni listovi
Metode	Individualni rad, rad u skupini, plenarne rasprave

Učiteljima prirodoslovlja često je teško zamisliti živa bića koja stoje iza brojki i podataka. Suprotno tome, učitelji umjetnosti imaju poteškoća u radu s apstraktnim podacima koji predstavljaju živa bića. U oba slučaja postoji jaz između rezultata učenja koje ovi učitelji očekuju i iskustva učenika kojeg su stekli u stvarnom životu. Ovaj istraživački projekt o životu u školskoj zajednici pomaže u premošćivanju jaza između perspektiva kvalitativnog i kvantitativnog istraživanja.

Značaj teme ovog istraživačkog projekta usko je povezan s obrazovanjem za demokraciju i ljudska prava. Naša su društva kulturno raznolika, a kulturne skupine čine većine i manjine. Ta se struktura zrcali u različitim identitetima učenika u školskoj zajednici. Kada učenici međusobno komuniciraju, međuljudska interakcija također nosi interkulturalnu dimenziju, na primjer, između dječaka i djevojčica, ali i među rodnim skupinama dječaka i djevojčica. Interkulturalna interakcija i dijalog od ključne su važnosti za demokratsku školsku zajednicu.

Živjeti demokraciju, knjiga II, Odrastanje u demokraciji, str. 36. - 40., lekcije 1. - 3. usredotočeni su na međuljudsku i interkulturnu interakciju i dijalog u školskoj zajednici. Lekcije su dizajnirane za učenike/učenice. Ne mijenjajte ništa, samo ih upotrijebite na učiteljskoj razini razumijevanja i razmišljanja. Ne izostavite lekcije 2 i 3. One sadrže smjernice za postupak kvalitativnog i kvantitativnog istraživanja i prikazuju dobru povezanost života unutar i izvan učionice.

<https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-2/unit-3/lesson-1/>

<https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-2/unit-3/lesson-2/>

<https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-2/unit-3/lesson-3/>

<https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-2/students-manual-10/student-handout-1/student-handout-11/>

<https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-2/students-manual-10/student-handout-1/student-handout-12/>

O interkulturnom dijalogu kao inherentnom elementu demokratske kulture, kako u školi tako i u društvu u cjelini, pogledajte upute „*Kompetencije za demokratsku kulturu: dijagram*“ i / ili Kompetencije za demokratsku kulturu, s. 19 ff. *Competences for democratic culture*.

Učenje

Znanje i razumijevanje različitosti u školi

Napravite korak naprijed (aktivnost kompasa, prilagođeno učiteljima i nastavnicima)

<https://www.coe.int/en/web/compass/take-a-step-forward>

Odgojno-obrazovni ciljevi	Povećati svijest i znanje o raznolikosti u učionici i podići svijest o nejednakosti mogućnosti u školskoj zajednici.
Vještine	Nastavnici u ulozi učenika čine jedan korak naprijed svaki put kad se slože s nekom tvrdnjom.
Materijali	Otvoreni prostor (dvorana, hodnik, dvorište), kartice s ulogama, glazba
Metode	Igra uloga, rasprava

- Stvorite mirnu atmosferu uz nježnu pozadinsku glazbu. U suprotnom zamolite sudionike za tišinu.
- Dijelite karte uloga redom, po jednu za svakog sudionika. Recite im da to zadrže za sebe i da ne pokazuju nikome drugome.
- Pozovite ih da sjednu (po mogućnosti na pod) i da pročitaju svoju ulogu.
- Sad ih zamolite da se užive u ulogu. Da biste pomogli, pročitajte neka od sljedećih pitanja, zastajući nakon svakog, kako biste ljudima dali vremena za razmišljanje i stvaranje slike o sebi i svom životu: Kakvo je bilo vaše djetinjstvo? U kakvoj ste kući živjeli? Kakve ste igre igrali? Kakve su poslove radili vaši roditelji?
- Sada ćemo proći jedan školski dan: probudim se u svojoj kući Cijeli dan Posljednja stvar prije spavanja je da razmišljam o svojoj budućnosti, nadama, strahovima ...
- Sada zamolite ljude da ostanu apsolutno tihi jedan pored drugog (kao na početku).
- Čitajte situacije jednu po jednu. Stanite iza svake tvrdnje tako da date mogućnost sudionicima da iskorače i pogledaju oko sebe da naprave bilješku o svojoj poziciji u odnosu na druge. Svaki put kada mogu odgovoriti s „da” na tvrdnju, trebali bi učiniti korak naprijed. Inače trebaju ostati na mjestu i ne kretati se.
- Pročitajte situacije, jednu po jednu. Napravite kratku stanku između svake izjave kako biste ljudima omogućili vrijeme da zakorače naprijed i osvrnu se uokolo kako bi zabilježili svoje međusobne pozicije.
- Na kraju, pozovite sve da zabilježe svoje završne pozicije. Zatim im ostavite nekoliko minuta da izađu iz svoje uloge prije plenarnog debriefinga.
- Debriefing se može voditi sljedećim pitanjima:
 - Kako su se osjećali kad su iskoračili ili nisu iskoračili naprijed?
 - Za one koji su često koračali naprijed, kad su počeli primjećivati da se drugi ne kreću tako brzo kao oni?
 - Je li netko osjećao da postoje trenuci kada su njihova osnovna ljudska prava bila zanemarena?
 - Koliko je jednostavno ili teško bilo igrati različite uloge?
 - Kako su zamislili da izgleda osoba čiju su ulogu trebali igrati?
 - Mogu li ljudi igrati uloge jedni drugih? (Neka otkriju svoje uloge tijekom ovog dijela rasprave).
 - Predstavlja li ova vježba školsko društvo na neki način? Kako?
 - Koji bi se prvi koraci mogli poduzeti za rješavanje nejednakosti u školskoj zajednici??

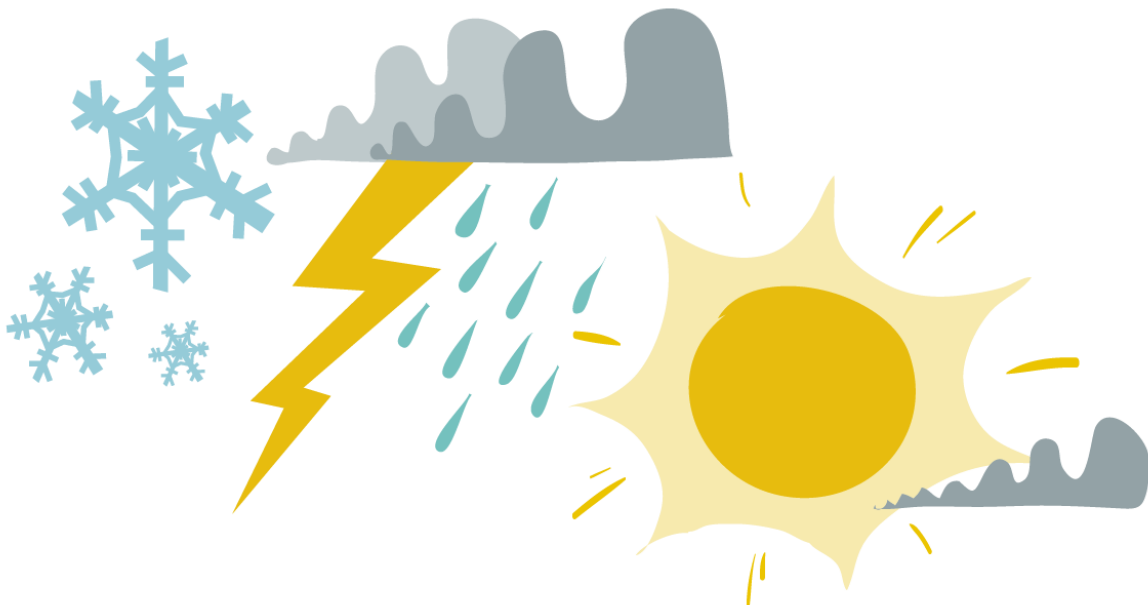
Savjeti za moderatore

Ako ovu aktivnost radite na otvorenom, osigurajte da Vas sudionici čuju, posebno ako to radite s velikom skupinom! Možda ćete trebati upotrijebiti svoje koordinate za prenošenje izjava.

U fazi zamišljanja na početku je moguće da neki sudionici kažu da znaju malo o životu osobe u čiju ulogu se trebaju uživjeti. Recite im da to zapravo nije važno i da bi trebali upotrijebiti svoju maštu i postupati onako kako najbolje mogu.

Snaga ove aktivnosti leži u sagledavanju kako se udaljenost povećava između sudionika, posebno na kraju kada bi trebala postojati velika udaljenost između onih koji su koračali naprijed i onih koji to nisu činili. Da biste povećali učinak, važno je da uloge prilagodite tako da odražavaju stvarni život sudionika. Pri tome osigurajte da prilagodite uloge tako da samo mali broj sudionika može poduzeti korake naprijed (tj. može odgovoriti „da“). To također vrijedi ako imate veliku skupinu i trebate više uloga.

Tijekom debriefinga i evaluacije važno je ispitati kako su sudionici znali za lik čiju su ulogu morali igrati. Je li to bilo kroz osobno iskustvo ili kroz druge izvore informacija (vijesti, knjige i šale)? Koliko su sigurni da su informacije i slike likova pouzdane? Na ovaj način ujedno možete predstaviti kako djeluju stereotipi i predrasude.

Radni list

Ti si kći učiteljice matematike u tvojoj školi.	Neki od učitelja su klijenti u frizerskom salonu tvoje majke.
Tvoj otac je svećenik.	Ti si kći filipinskih imigranata.
Došao/došla si u zemlju iz Indije prije sedam godina.	Tvoji su roditelji arhitekti.
Tvoj otac liječnik želi da i ti postaneš liječnik.	Tvoji su roditelji radnici u tvornici odjeće.
Ti si prvo od petero djece u obitelji. Tvoj otac radi u lokalnoj vlasti.	Tvoji su roditelji konzervativno religiozni.
Ti si kći financijskog imigranta iz Pakistana.	Tvoj otac posjeduje veliku trgovinu cipela.
Tvoji su roditelji nezaposleni posljednjih šest mjeseci.	Tvoji su roditelji rastavljeni, na sudu se bore za skrbništvo nad tobom.
Ti si sin samohranog roditelja.	Tvoji su roditelji rastavljeni šest godina. Tvoja je majka učiteljica povijesti.
Tvoja je obitelj došla iz Sjedinjenih Američkih Država. Ti živiš ovdje godinu dana.	Ti si Romkinja. Živiš u kampu, 20 minuta udaljenom od škole.
Ti si kći zaposlenika Njemačkog veleposlanstva u zemlji.	Ti si osoba s invaliditetom. Možeš se kretati u invalidskim kolicima.
Ti si prvi sin u židovskoj obitelji.	Tvoj otac radi u tvornici. Tvoja majka nije zaposlena.

Učenje

Na početku ili na kraju: Moja osobna povijest obrazovanja

Ova aktivnost može se provesti kao prva aktivnost cijelog niza ovdje izloženih aktivnosti ili kao zaključna, na kraju. Jedino što se mijenja je debriefing, koji se događa kao početno ili završno promišljanje akcije.

Odgojno-obrazovni ciljevi	Identificirati osobne poveznice, za i protiv u odgoju i obrazovanju
Zadaci	Učitelji istražuju, identificiraju i raspravljaju o tome što su naučili tijekom svog života, što nastavljaju učiti, koji su njihovi interesi i njihove posebne vještine itd.
Materijali	Radni list iz knjige I. <i>Živjeti demokraciju</i> , str. 60
Metode	Individualni rad, plenarna rasprava

- Svakom učitelju podijelite osobni primjerak radnog lista.
- Navedite vremenski okvir od nekoliko dana da nastavnici pojedinačno rade na njemu i odredite datum za zajedničku raspravu.
- U određeni dan i vrijeme učitelji se sastaju kako bi iznijeli i raspravljali o svojim zaključcima. Oni mogu prvo raditi u skupinama, a zatim se sastati na plenarnom sastanku ili započeti raspravu o svojim zaključcima na plenarnom sastanku. Mogu se postaviti sljedeća pitanja:
 - potrebe za učenjem i usavršavanjem, npr. akademska stručnost, metode poučavanja, razumijevanje procesa učenja
 - usporedba i rasprava o metodičkim preporukama kojih se nastavnici pridržavaju
 - mjere za smanjenje stresa i poboljšanje učinkovitosti u svakodnevnom radu
 - rasprava o značaju učenja, poučavanja i povezanosti sa školskim životom u cjelini.

Ovisno o kontekstu, ovaj sastanak služi za planiranje daljnjih aktivnosti, crtanjem na materijalima u ovoj lekciji ili vrednovanjem do sada poduzetih aktivnosti te razmatranjem daljnjih koraka.

Radni list (iz Knjige I., Živjeti demokraciju, str. 60)

<https://www.living-democracy.com/hr/textbooks/volume-1/part-2/unit-1/chapter-2/lesson-2-2/>

Kako uzeti u obzir moje nastavne vještine i znanja

<ul style="list-style-type: none"> • Koje opće iskustvo, vještine i znanja imam?
<ul style="list-style-type: none"> • U kojoj je mjeri moje znanje nepotpuno - odnosi se na sadržaj predmeta, ciljeve, prikladne nastavne metode i procese učenja?
<ul style="list-style-type: none"> • Na kojim se područjima želim dodatno educirati (opće znanje, metode poučavanja, profesionalne vještine, osobne kvalitete, rutina itd.)?
<ul style="list-style-type: none"> • Koji koncept ljudske prirode služi kao moja opća smjernica?
<ul style="list-style-type: none"> • Što je teorijski okvir ili pojednostavljena verzija teorije kojim se rukovodim u mojem učiteljskom radu?
<ul style="list-style-type: none"> • Kako bih opisao/la i klasificirao/la svoj odnos prema svojim učenicima?
<ul style="list-style-type: none"> • Gdje su moja osobna ograničenja u vezi s radnim vremenom, stresom itd.? Kako mogu iskoristiti svoju osobnu radnu sposobnost?
<ul style="list-style-type: none"> • Kako mogu smanjiti svoje radno opterećenje boljim planiranjem u pogledu mog rada i drugih aktivnosti?
<ul style="list-style-type: none"> • How do I use and maximize my time budget, how do I deal with sources of personal stress?